

سرشناسه: عباسی، محمود، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور: مطالعه تطبیقی پیوند اعضا/تالیف محمود عباسی.
مشخصات نشر: تهران: انتشارات حقوقی، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ۳۵۲ص
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۲۴-۴۵-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: پیوند اندام‌ها و بافت‌ها -- قوانین و مقررات
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ ۹ع۲/۳۶۱۱ k
رده بندی دیویی: ۰۴۱۹/۳۴۴
شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۴۷۱۵۷

مطالعه تطبیقی پیوند اعضا

دوره حقوق پزشکی - جلد هشتم

نویسنده: دکتر محمود عباسی

حروفچینی مؤسسه فرهنگی حقوقی سینا

ویراستار: میثاکلیمیا گلکار

چاپ اول پاییز ۱۳۹۴

شمارگان ۰۰۰

بها: ۲۰۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: پژمان

ناشر: انتشارات حقوقی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۲۴-۴۵-۶

www.nashrehoghoghi.com

info@nashrehoghoghi.com

نشانی: پایین‌تر از میدان فلسطین، پلاک ۳۵۷، ساختمان پزشکان ۱۵۷، طبقه چهارم، واحد ۲۵

دورنگار: ۶۶۹۷۲۰۰۳

تلفن: ۶۶۹۷۲۰۰۱-۲

حق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۹ مقدمه
۱۳	بخش اول: پیوند اعضا در نظام‌های مختلف حقوقی
۱۵ مقدمه
۱۷	فصل اول: کشورهای اتکلساکسون
۱۷ ۱- آمریکا
۳۹ ۲- انگلستان
۴۳ ۳- کانادا
۴۷ ۴- استرالیا
۴۹ ۵- ایرلند جنوبی
۵۰	فصل دوم: کشورهای اسکندناوی
۵۰ ۱- سوئد
۵۱ ۲- نروژ
۵۲ ۳- دانمارک
۵۳ ۴- فنلاند
۵۵	فصل سوم: کشورهای اروپای غربی
۵۵ ۱- آلمان
۵۶ ۲- اتریش
۵۷ ۳- ایتالیا
۵۸ ۴- اسپانیا
۵۹ ۵- بلژیک
۶۰ ۶- فرانسه
۶۱ ۷- هلند
۶۳ ۸- یونان
۶۳ ۹- پرتغال
۶۴ ۱۰- لوکزامبورگ
۶۶	فصل چهارم: کشورهای اروپای شرقی
۶۶ ۱- لهستان

۶۷	۲- مجارستان
۶۸	۳- اسلواکی
۶۹	۴- اسلونی
۷۱	۵- لتونی
۷۳	۶- لیتوانی
۷۶	۷- استونی
۷۷	۸- چک
۷۸	فصل پنجم: کشورهای آسیایی
۷۸	۱- چین
۸۰	۲- ژاپن
۸۱	۳- کره
۸۲	۴- فیلیپین
۸۳	۵- سنگاپور
۸۵	
۸۷	فصل ششم: کشورهای اسلامی
۸۷	۱- عربستان
۸۸	۲- مصر
۸۹	۳- الجزایر
۹۰	۴- کویت
۹۱	۵- سوریه
۹۱	۶- اردن
۹۲	۷- اندونزی
۹۳	۸- مالزی
۹۳	۹- ترکیه
۹۶	نتیجه

۱۰۱	بخش دوم: گسترش حقوق بشر و چالش‌های نوین پیوند اعضا
۱۰۳	مقدمه
۱۰۵	فصل اول: ارزش‌های اخلاقی و نقش پویای حقوق بشر در پیوند اعضا

۱۰۵	۱- پیوند اعضا و ارزش های اخلاقی
۱۰۸	۲- نقش پویای حقوق بشر در پیوند اعضا
۱۱۰	فصل دوم: حقوق بین الملل، منبع گسترش حقوق بشر در زمینه پیوند اعضا
۱۱۱	۱- ره آورد بیانیه های بین المللی در پیوند اعضا
۱۱۵	۲- شأن و کرامت انسانی و آزادی تحقیقات در پیوند اعضا
۱۱۹	فصل سوم: چالش های فراروی استفاده از منابع جدید در پیوند اعضا
۱۲۰	۱- استفاده از جنین شیهه سازی شده و آزمایشگاهی
۱۲۲	۲- ملاحظات اخلاقی پیوند از حیوان به انسان
۱۲۷	فصل چهارم: نقش قانون در پیوند اعضا
۱۲۹	۱- منابع قانونی پیوند اعضا
۱۳۳	۲- بسط و توسعه پیوند اعضا
۱۳۷	فصل پنجم: موانع توسعه پیوند اعضا و راه حل های آن
۱۳۹	۱- راه حل های حقوقی
۱۴۲	۲- راه حل های پزشکی
۱۴۴	۳- نقش و کلا در پیوند اعضا
۱۴۸	فصل ششم: دیدگاه های بین المللی در زمینه پیوند سلول ها و بافت ها
۱۵۰	۱- سیاست گذاری اخلاقی در پیوند سلول ها و بافت ها
۱۶۲	۲- نگرانی های موجود در زمینه پیوند
۱۶۵	نتیجه
۱۶۹	بخش سوم: پیوند اعضا در نظام حقوقی اسلام و ایران
۱۷۳	فصل اول: مبانی فقهی و محدوده تجویز پیوند اعضا
۱۷۵	۱- ادله جواز پیوند اعضا
۱۸۰	۲- شرایط پیوند اعضا
۱۸۶	فصل دوم: منابع تأمین پیوند اعضا
۱۸۶	۱- پیوند از خود فرد
۱۸۷	۲- پیوند از شخص ثالث زنده
۱۹۷	۳- پیوند از جسد
۲۰۲	۴- پیوند از فرد مبتلا به مرگ مغزی

۲۰۴ پیوند از فرد واجد زندگی نباتی
۲۰۶ پیوند از فرد دارای حیات ناپایدار
۲۰۸ پیوند از غیر انسان
۲۱۱ فصل سوم: مرگ مغزی از دیدگاه فقه و قوانین موضوعه
۲۱۲ ۱- مفهوم مرگ و مرگ مغزی
۲۲۰ ۲- ماهیت مرگ مغزی
۲۳۱ ۳- پیوند اعضای فرد مبتلا به مرگ مغزی
۲۴۱ فصل چهارم: جایگاه حقوقی پیوند اعضا
۲۴۱ ۱- خرید و فروش اعضا و بافت‌ها
۲۴۴ ۲- معیارها؛ حاکم بر زنجیره اعضای پیوندی
۲۴۷ ۳- پیوند اعضای محکومین به حد و قصاص
۲۴۹ ۴- برداشت اعضای محکومین به مرگ
۲۵۱ ۵- پیوند اعضای محجورین
۲۵۳ ۶- پیوند اعضای جنین و نوزادان مبتلا به آسفالزی
۲۵۷ فصل پنجم: بررسی وضعیت پیوند اعضا در ایران
۲۵۷ ۱- سیر تطور پیوند اعضا
۲۵۹ ۲- زمینه‌های مناسب پیوند اعضا
۲۶۱ ۳- موانع پیوند اعضا
۲۶۴ ۴- بایسته‌های پیوند اعضا
۲۶۸ فصل ششم: پیوند اعضا و قوانین موضوعه
۲۶۸ ۱- قانون مجازات اسلامی و پیوند اعضا
۲۸۰ ۲- قانون پیوند اعضا و آیین‌نامه اجرایی آن
۲۹۰ ۳- سیاست تقنینی در قبال خرید و فروش اعضا
۲۹۴ نتیجه
۲۹۹ نتیجه
۳۰۵ ضمیمه الف
۳۵۸ ضمیمه ب
۳۶۱ ضمیمه ج
۳۶۳ کتابشناسی

مقدمه

پیوند اعضا سابقه‌ای طولانی در طب قدیم دارد که پیوند اعضای جدا شده بدن مانند پیوند انگشتان قطع شده و یا حتی پیوند دست از آن جمله است.

دکتر «الکس کارل» برای نخستین بار در سال ۱۹۰۲ پیوند عروق را انجام داد و راه را برای پیوند سایر اعضا از جمله کلیه هموار کرد.

در سال ۱۹۰۳ در آمریکا پیوند کلیه در یک زوج دوقلو با موفقیت انجام شد. پیوند قلب نیز برای اولین بار در سال ۱۹۶۸ توسط پروفیسور برنارد در آفریقای جنوبی انجام گردید.

پیوندهای دیگری مانند پیرید قیبه، کبد، ریه، پانکراس و اخیراً مغز استخوان رواج چشمگیری یافته و بدون شک سالها، هزاران مورد از این اعمال در اقصی نقاط جهان با موفقیت انجام می‌شوند.^۱

به مورد زیر که در روزنامه UPI در ۲۱ فوریه ۱۹۶۱ به چاپ رسیده است توجه کنید: قلب «سوزان سوتون» موجب افزایش طول عمر بردی از اهالی اوکلاهما شد، کبدش را به بیماری از اهالی پنسیلوانیا اهدا کردند و ریه‌هایش را هم برای پیوند به تگزاس بردند. از استخوان‌هایش در عمل جراحی ترمیمی استفاده شد و برخی از قسمت‌های پوستش به‌عنوان بافت پیوندی در قربانیان سوختگی استفاده قرار گرفت. بقیه قسمت‌های بدنش نیز قرار شد تا در روز چهارشنبه در گور بی‌نام و نشان به خاک سپرده شود.^۲

۱. جهت مطالعه بیشتر رجوع شود به مقاله دکتر علی شمیس در مجموعه مقالات سمینار دیدگاه‌های اسلام در پزشکی، ۱۳۶۹، گردآوری و تنظیم: دکتر سید حسین فتاحی معصوم، نشریه دبیرخانه دائمی سمینار دیدگاه‌های اسلام در پزشکی

2. Cate, Fred H., Human organ transplantation: the Role of Law. From: the Journal of corporation law, 1994, P 77

پیوند اعضا یکی از جدیدترین و در عین حال موفق‌ترین روش‌های درمانی در بیماری‌هایی است که مبتلا به بیماری‌های لاعلاج همچون نارسایی کلیه، سیروز کبد، آترزی مجاری صفراوی یا بیماری‌های پیشرفته قلبی هستند و با درمان بهبود نمی‌یابند. همچنین پیوند اعضا افق جدیدی را در عالم جراحی باز نموده است.

منابع اصلی تأمین پیوند اعضا، انسان زنده و اجساد است. امروزه اکثر منابع پیوندی از اجساد یا مبتلایان به مرگ مغزی به دست می‌آید، مانند پانکراس (لوزالمعده)، کبد، قلب، ریه، کلیه، قرنیه ولی برخی منابع مانند مغز استخوان منحصرأ از انسان زنده به دست می‌آید.

هرچند بسیاری از برندها از طریق انسان زنده به صورت اهدای عضو صورت می‌گیرد، ولی لازم است حتماً بین پیوند عضوی که از بدن شخص زنده به دست می‌آید با پیوند عضوی که از زنده برداشته می‌شود مشخص گردد. علت لزوم این تشخیص اختلاف کاربرد قانونی هر کدام می‌باشد.

علیرغم پیشرفت‌های گسترده‌ای که در این زمینه صورت گرفته تعداد افرادی که امروزه در جهان بر اثر ابتلا به بیماری‌هایی که نیاز به پیوند عضو دارند و جان خود را از دست می‌دهند بیشتر از تعداد عملیاتی است که در جهت پیوند اعضا انجام می‌گیرد و به اختصار می‌توان گفت که تقاضا برای دریافت اعضای پیوندی بیشتر از تعداد موجود آن است و شکاف میان این دو، روز به روز بیشتر می‌شود.

به‌عنوان مثال، در سال ۱۹۹۰ تنها در آمریکا ۱۸۵۹۱ نفر به کلیه پیوندی نیاز داشتند که نیمی از آنها کلیه دریافت کردند. از ۴۰۹۵۹ نفر بیمار نیازمند پیوند کبد تنها از هر بیست نفر یک نفر قلب دریافت کرده است. از ۱۴۷۵۱ نفر بیمار محتاج به پانکراس از هر هشت نفر یک نفر پیوند دریافت کرده است و از ۴۶۱۸ نفر بیمار نیازمند به ترکیب قلب و ریه تنها از هر هشتاد و پنج نفر یک نفر موفق به دریافت عضو ترکیبی گردیده است.^۱ این در حالی است که اسامی تمامی افرادی که نیاز به پیوند عضو دارند در لیست انتظار به ثبت نمی‌رسد و با این وجود تعداد اسامی ثبت شده در لیست ملی

بسیار بیشتر از تعداد اعضای پیوندی موجود است. در مورد اعضای حیاتی مانند قلب این بدان معنی است که یک سوم از افرادی که در لیست انتظار هستند قبل از پیدا کردن عضو مورد نظر، جان خود را از دست می‌دهند و هر چهار ساعت یکبار یکی از افراد در لیست انتظار می‌میرد.

به‌ندرت پیش می‌آید که در رسانه‌های گروهی جهان به اخبار خوشایند یا وحشتناکی پیرامون پیوند اعضا برخوردیم. صورت‌حسابی که به دنبال عمل پیوند اعضا به خانواده‌ها تحویل می‌شود، جراحانی که به اتهام قصور و سهل‌انگاری در انجام وظیفه تحت تعقیب مقامات قضایی قرار می‌گیرند، مردمی که نامشان در لیست انتظار دریافت عضو پیوندی به ثبت رسیده، نزاع پزشکان بر سر اجساد، تفاوت فاحش در هزینه‌های مربوط به حفظ و پیوند اعضا، خرید و فروش اعضا، انتقال و سرایت ایدز و دیگر بیماری‌های عفونی از طریق عمل پیوند، نقش قانون در پیوند اعضا و ده‌ها مسأله مهم دیگر از جمله مسائلی است که نیاز به مطالعه و بررسی دارد. گرچه پیوند اعضا و گسترش دامنه آن مشکلات فراوانی در زمینه مسائل پزشکی و قانونی و نیز در زمینه اخلاقی و مذهبی به دنبال داشته است، لیکن امیدواریم که قانون رافع بسیاری از مشکلات موجود بوده است و البته با وجود این که از بسیاری جهات موفقیت عمل پیوند اعضا در سطح جهان تا حد زیادی مرهون قانون بوده است، اما همین قانون گاهی مانعی بر سر راه پیشرفت در این مسئله محسوب می‌گردد.

این اثر ضمن مطالعه پیوند اعضا و مسائل پیرامون آن در قالب «بین‌دیدگاه حقوقی کشورهای مختلف - که حاصل سال‌ها تتبع و تحقیق نگارنده در این زمینه و از طرفی تجمع مطالبی است که پیش از این در قالب سایر آثار به‌ویژه دوره شش جلدی مجموعه مقالات حقوق پزشکی منتشر گردیده - سعی در ارائه راهکارهایی داخلی و بین‌المللی در پاسخ به چالش‌های حقوقی در زمینه پیوند اعضا دارد. در بخش اول کتاب وضعیت حقوقی پیوند اعضا در کشورهای مختلف مورد مطالعه قرار می‌گیرد. چالش‌های پیش روی پیوند اعضا در پرتو گسترش حقوق بشر موضوع بخش دوم

کتاب را تشکیل می‌دهد و پیوند اعضا در نظام حقوقی اسلام و ایران موضوع بخش سوم کتاب می‌باشد که امیدوار است مورد توجه علاقمندان قرار گیرد. در پایان لازم است از همکاری صمیمانه جناب آقای میثم کلهرنیا گلکار - پژوهشگر جوان و پرتلاش مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی که در بازبینی مطالب کتاب و ویرایش علمی آن مرا یاری رسانیدند تشکر و قدردانی نمایم.

محمود عباسی

عضو سازمان جهانی حقوق پزشکی

رئیس مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی

رئیس انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

و عضو شورای عالی پیوند اعضا دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

www.ketab.ir